

PREVENIREA FENOMENULUI DISCRIMINĂRII PERSONALITĂȚII UMANE DUPĂ CRITERIUL DE GEN DIN PERSPECTIVA EDUCAȚIEI TINERILOR PENTRU PARENTALITATE

OVCERENCO Nadejda,

doctor în pedagogie, conferențiar universitar,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova

ORCID: 0000-0003-0048-2794, e-mail: elpida_57@mail.ru

Rezumat. *Articolul analizează relația dintre educația tinerilor pentru parentalitate și educația de gen, pune accent pe prevenirea fenomenului discriminării personalității umane după criteriul de gen din perspectiva educației tinerilor pentru parentalitate, pe necesitatea respingerii miturilor referitoare la inegalitatea șanselor bărbaților și femeilor de a fi părinte. Educația de gen presupune depășirea diferenței simpliste, tradiționale de gen, identifică femeile și bărbații nu din punctul de vedere al biologicului, ci din perspectiva abilităților personalității. Educația tinerilor pentru parentalitate apare ca un răspuns la procesele, șansele și riscurile globalizării. De aici și ideea prevenirii fenomenului discriminării personalității umane după criteriul de gen, formării personalității viitorului părinte din perspectiva educației de gen în epoca globalizării.*

Cuvinte-cheie: *discriminare, personalitate, educație de gen, parentalitate, educația tinerilor pentru parentalitate, educație globală.*

Abstract. *The article analyzes the relationship between the education of young people for parenthood and gender education, emphasizes the prevention of the phenomenon of discrimination of human personality according to the gender criterion from the perspective of the education of young people for parenthood, on the need to reject myths regarding the inequality of the chances of men and women to be parents. Gender education involves overcoming the simplistic, traditional gender difference, identifying women and men not from the point of view of biology, but from the perspective of personality abilities. The education of young people for parenthood emerges as a response to the processes, opportunities and risks of globalization. Hence the idea of preventing the phenomenon of discrimination of the human personality according to the gender criterion, the formation of the future parent's personality from the perspective of gender education in the age of globalization.*

Keywords: *discrimination, personality, gender education, parenthood, youth education for parenthood, global education.*

Peste tot în lume, conștiința schimbării globale și necesitatea cooperării internaționale au determinat semnarea de convenții și declarații, inițierea de campanii promovate de organizații internaționale ca ONU, UNESCO, OECD, OSCE și Consiliul Europei, care menționează și accentuează importanța educației ca modalitate de abordare, înțelegere și exploatare pozitivă a globalizării, în baza definirii acesteia ca practică socială, ca proces de dezvoltare individuală și colectivă ce facilitează transformarea și auto-transformarea.

De aici și ideea particularizării unui tip de educație specific acestui proces al lumii contemporane, denumit generic educația globală și menit să ajute la conștientizarea faptului că acest fenomen exprimă cursul viitoarei dezvoltări sociale, depinzând numai de noi dacă de beneficiile acestuia vor profita numai cei privilegiați. Educația globală urmărește promovarea și interiorizarea valorilor, ca: respect, libertate, drept, pace, egalitate, solidaritate, prin formarea și externalizarea unor atitudini de auto-respect, respect pentru ceilalți, interes pentru probleme globale, abordare critică, implicare și acțiune constructivă, responsabilitate socială. Astfel, educația globală apare ca un răspuns la procesele, șansele și riscurile globalizării.

Ca rezultat al legăturilor de cooperare și interdependență dintre țări, lumea în care trăim a evoluat într-un singur sistem social. Relațiile economice mondiale, datorate în mare parte companiilor multinaționale, relațiile sociale, mijloacele moderne de comunicare și transport ce permit un flux rapid al informațiilor, bunurilor și chiar al persoanelor, reprezintă atât cauzele, cât și caracteristicile globalizării ca proces care susține lumea interdependentă. Din aceste considerente, educația tinerilor contemporani pentru parentalitate necesită a fi raportată la conceptul de *educație globală* [3, p.41].

Parentalitatea reprezintă experiențe personale, stări bio-psiho-sociale prin care o persoană aduce pe lume un copil, manifestând față de acesta grijă și preocupându-se de creșterea și educarea lui. La prima vedere, privită din exterior parentalitatea este doar o relație sentimentală care unește părintele și copilul printr-o serie de drepturi și obligații, conferindu-le statute sociale bine individualizate menite să asigure protecția și respectul ambelor părți implicate în relația respectivă. Renunțarea la acest șablon ne-ar putea oferi șansa unei înțelegeri mai adecvate a rostului maternității și paternității ca rezultat al conceptualizării valorii parentalității sub aspectul motivației femeii/bărbatului de a-și realiza benevol funcția de procreare, dorindu-și obținerea eficienței în realizarea datoriei parentale.

Condiția maternității și paternității este marcată de sănătatea viitorului părinte, libertatea opțiunii acestuia, deciziei întru și pentru autodescoperirea sinelui prin parentalitate. Pe când condiția nonmaternității/ nonpaternității este marcată de frica de parentalitate, fenomenul incapacității materne/paterne. Decizia privitor la acceptarea sau negarea parentalității se explică prin vulnerabilitatea și dinamica motivațiilor tinerilor în continuă metamorfoză condiționată de efectele globalizării.

Educația pentru parentalitate devine o șansă de sensibilizare a viitorilor părinți pe dimensiunea recunoașterii valorii supreme a parentalității, conceperea maternității și paternității drept izvor psihoenergetic al împlinirii rosturilor vieții. Și această șansă nici într-un caz nu face a fi ratată.

Societatea umană actuală are la bază familia - leagănul protector al copilăriei, condiție esențială a unui fundament educațional sănătos, micro ambientul în care se transmit tradițiile, obiceiurile și învățăturile de bază despre secretele unei parentalități de succes. În familie tinerii învață pe viu:

- ☑ rolul parental, descoperă cum membrii familiei se asistă reciproc și-și oferă ajutor și sprijin necondiționat, ori de câte ori este nevoie;
- ☑ complementaritatea, observă cum se face diviziunea rolurilor gender, repartizarea progresivă a sarcinilor de îndeplinit în funcție de capacitățile și cunoștințele fiecăruia în parte;
- ☑ ce înseamnă conștiința - acea parte a memoriei care înregistrează toate faptele noastre; trăind într-un mediu social restrâns se observă cel mai bine raportul de cauzalitate dintre faptele noastre și efectul lor asupra celor din jurul nostru și implicit necesitatea asumării consecințelor acestora precum și a remedierii lor pentru a reveni la o stare normală de echilibru;
- ☑ ce înseamnă a fi un părinte responsabil.

Vom observa că în prezent au survenit modificări esențiale în modelele de socializare ale tinerilor contemporani, având în vedere orientarea acestora la modelele comportamentale axate pe egalitarismul gender, care vin în contradicție cu modelele parentale tradiționale, ceea ce poate provoca orientarea tinerilor spre nonparentalitate ca mod de viață, precum și formarea atitudinii negative față de parentalitate, fiind concepută ca impediment în afirmarea tinerilor pe plan social, profesional, politic. În acest context, este incontestabil rolul jucat de situația la care personalitatea caută să se adapteze sau pe care vrea să o modifice [3, p.14].

Educație tinerilor pentru parentalitate necesită a fi raportată și la *dimensiunea de gen* și orientată spre dezmințirea miturilor ce țin de inegalitatea oportunităților bărbaților și femeilor privind parentalitatea. Educația de gen presupune depășirea diferenței simpliste, tradiționale dintre sexe; identifică femeile și bărbații nu prin prisma biologicului, ci din perspectiva capacităților personalității.

Pe baza celor două componente ale comportamentului parental: emoțional și comportamental, putem explica principalele caracteristici ale atitudinii maternelne și paternne față de copil raportată la dimensiunea de gen. Astfel, lucrările lui Bodrug V. identifică stereotipuri de gen privind comportamentul mamei și a tatălui în familie, menționând că raportul dintre maternitate și paternitate nu poate fi înțeles în afara contextului dimorfismului gender [1, p. 23].

Este imposibil să ceri oricărui individ să devină tată sau mamă împotriva voinței. Așa cum nu putem obliga pe cineva să muncească împotriva dorinței, afirmă de Sade, tot astfel nu putem sili un bărbat sau o femeie să devină părinte.

De Sade prezintă o viziune despre egalitatea sexuală în care femeile sunt admise pe deplin, în care ele se află înăuntrul sferei culturale și se conduc după aceleași legi de echivalare și schimb cu bărbații. Femeia lui de Sade „devine un bărbat” și disprețuiește maternitatea. De Sade întruchipează cele două tipuri, femeia diferenței și femeia egalității, în persoanele Justine și Juliette. Destinele specifice fiecărei eroine evidențiază destul de clar care dintre cele două va profita în sistemul socio-economic dominant [2, p.194].

De Sade ridică o problemă importantă cu care ne confruntăm în era globalizării. Poate exista în contextul viitorului o sexualitate feminină „eliberată” fără a contamina potențialul parental și dorința de al realiza? Cum poate fi înlăturată restricțiile femeilor la viața socială, ridicând în același timp prestigiul maternității, creșterii și educației copiilor?

Mijloacele pe care le avem la dispoziție pentru a conceptualiza interferența dintre valoarea libertății și paternității fac foarte dificilă o privire dincolo de această alegere: fie respectul pentru natură și diferență, plasarea parentalității pe prim plan în raport cu viața publică; fie dorința de a domina sau transcende natura pentru a pune în practică egalitatea femeilor în viața publică, plasarea maternității pe plan secundar sau renunțarea totală la parentalitate. Ambele strategii aparțin aceleiași problematici. Impasul disjunctiv diferență/egalitate reflectă problemele puse de o înțelegere dualistă a firescului feminin, pe de o parte, și artificialului din ea ca efect al globalizării, pe de altă parte.

Putem începe să rezolvăm impasul prin confruntarea cu ceea ce egalitatea femeilor ar putea însemna în contextul parentalității. În acest sens, educația tinerilor pentru parentalitate, ca categorie psihopedagogică, exprimă puterea sau ponderea educației în formarea potențialului părinte și vizează rezultatul final al demersului educativ realizat în instituțiile educaționale și familie. Ea reprezintă concepția, legitatea și fenomenul dinamizator al posibilităților de formare a personalității umane pentru parentalitate. Educația propriu-zisă reprezintă o concepție optimistă, orientată către obținerea eficienței în domeniul parentalității.

Când vorbim despre relația dintre educația pentru parentalitate și educația de gen din perspectiva globalizării ne referim la necesitatea „intervenționismului” educațional complex, orientat spre formarea conștiinței și comportamentului potențialului părinte. Putem vorbi despre o interferență benefică dintre educația pentru parentalitate și de gen în cazul când rezultatul acestei întâlniri este motivația și interesul constant față de fenomenul parentalității, formarea atitudinii pozitive față de maternitate/paternitate, recunoașterea oportunităților egale pentru ambii părinți pe dimensiunea cercetată, dorința de a-și realiza responsabil și conștient potențialul parental.

Când vorbim despre educația pentru parentalitate din perspectiva educației globale ne referim și la necesitatea formării formatorului pe această coordonată. Pe prim plan se cere a fi plasată problema ce ține de schimbarea de atitudini a cadrelor didactice privind efectele globalizării asupra

parentalității. Efectele interferenței dintre cele două dimensiuni ale educației integrale - educația pentru parentalitate și educația de gen pot fi estimate în baza unor criterii descrise în literatura de specialitate [3, p.46], și anume:

- ☑ identificarea propriilor opinii și percepții despre valoarea parentalității;
- ☑ identificarea percepțiilor și atitudinilor despre rolul personalității masculine/feminine în societate care pot impune restricții experienței parentale (materne/paterne);
- ☑ manifestarea atitudinii pozitive față de sine și depășirea stereotipurilor cu privire la parentalitate;
- ☑ clarificarea și dezmințirea miturilor ce țin de parentalitate;
- ☑ analiza modului în care sunt percepute drepturile și responsabilitățile parentale;
- ☑ acceptarea și promovarea parteneriatului între bărbați și femei în toate domeniile vieții, inclusiv în sfera parentalității.

Analiza situației referitoare la importanța educației tinerilor pentru parentalitate din perspectiva educației gender în instituțiile de învățământ demonstrează că cadrele didactice apreciază activitatea respectivă ca necesară și utilă.

Însă, în realizarea ei întâmpină unele obstacole, dintre care cele mai semnificative le constituie existența miturilor și a stereotipurilor ce țin de dimensiunea parentalității raportată la cea de gen, care sunt alimentate de concepția misogină, conform căreia femeia este percepută inferioară bărbatului, și cea misandrică, conform căreia bărbatul este perceput inferior femeii.

Stereotipurile cu privire la parentalitate și gen, atât cele de ordin cultural, cât și cele de ordin personal, țin de convingerile eronate precum că trăsăturile de caracter și modelele comportamentale se clasifică în masculine și feminine. De exemplu, explorarea în mediul social a stereotipurilor negative, legate de mentalitatea eronată precum că sexul feminin e responsabilă de creșterea și educația copiilor; considerarea femeii ca individ irațional; opresiunea în familie prin păstrarea relațiilor de tip patriarhal, în care femeia este asemuită unei „sclave” a soțului; discriminări la nivel de vorbire curentă; inegalitatea în plan socio-politic privind ocuparea posturilor prestigioase în organele de conducere a țării etc.

Aceste prejudecăți se cer a fi dezmințite, în caz contrar ele servesc drept suport psihologic pentru justificarea dictatului masculin în societate, stimularea violenței, brutalității, durtății prin confundarea acestor calități negative cu masculinitatea.

La rândul lui, dictatul masculin provoacă comportament misandric, care constă în manifestarea ostilității feminine față de bărbat și tot ce se referă la simbolul masculin. Actualmente constatăm, că instituțiile de învățământ rămân în continuare un fel de sedii educaționale, fără a manifesta cu adevărat grija pentru sensibilizarea opiniei tinerilor cu privire la consecințele misoginiei și misandriei asupra parentalității, formării la ei a unei mentalități juste în abordarea

parentalității din perspectiva teoriei echității genurilor, egalității lor în plan social, politic, vocațional, familial.

Studierea aspectului interferenței dintre educația pentru parentalitate și educația de gen ne-a permis să identificăm unele carențe ale educației pentru parentalitate în contextul globalizării:

- ✓ Necesitatea efectuării educației tinerilor pentru parentalitate în contextul educației globale și din perspectiva educației de gen nu este conștientizată de cadrele didactice la justa valoare;
- ✓ Formarea potențialilor părinți se realizează episodic. Acestui obiectiv i se acordă atenție doar în situațiile de conflict deschis, provocate de stereotipurile negative, legate de mentalitatea eronată privind menirea personalității feminine/masculine;
- ✓ Se trec cu vederea factorii care influențează negativ conștiința bărbatului privind parentalitatea, se tolerează mediul ambiant cu impact negativ asupra formării comportamentului parental;
- ✓ Efectele misoginismului și a misandriei asupra educației tinerilor pentru parentalitate nu sunt analizate și luate în calcul;
- ✓ Curriculumul școlar creează prea puține condiții pentru a preîntâmpina distorsiuni la nivel de mentalitate și comportament parental.

În final concluzionăm, prevenirea fenomenului discriminării personalității umane după criteriul de gen din perspectiva educației tinerilor pentru parentalitate necesită a fi abordat cu responsabilitate și profesionalism în instituțiile de învățământ, activitatea cărora se impune a fi direcționată spre profilaxia miturilor referitoare la inegalitatea șanselor bărbaților și femeilor de a fi părinți. Educația tinerilor pentru parentalitate în instituțiile de învățământ trebuie să fie orientată spre prevenirea și depășirea misoginismului și misandriei. Crearea condițiilor optime pentru realizarea obiectivului propus în instituțiile de învățământ ar facilita obținerea unei calități cu adevărat înalte a formării personalității viitorului părinte din perspectiva educației de gen în epoca globalizării.

Bibliografie:

1. CUZNEȚOV, L. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei, Chișinău, Editura CEP USM, 2009. 624 p. ISBN 978-9975-70-813-5
2. DRAGOMIR, O., MIROIU, M. Lexicon feminist, Iași: Polirom, 2002. 400 p. ISBN 973-683-981-8
3. OVCERENCO, N. Educația tinerilor pentru parentalitate în contextul globalizării. Studiu monografic, Chișinău: UPSC, 2016. 321 p. ISBN 978-9975-46-207-5